

Троянський цикл

Міфи Давньої Греції

Уривок з книги «Легенди і міфи Стародавньої Греції» Миколи Куна

ТРОЯНСЬКИЙ ЦИКЛ

Зміст:

- 1. Єлена, дочка Зевса і Леди**
- 2. Пелей і Фетіда**
- 3. Суд Паріса**
- 4. Паріс повертається до Трої**
- 5. Паріс викрадає Єлену**
- 6. Менелай готується до війни проти Трої**
- 7. Ахілл**
- 8. Троя**
- 9. Перші дев'ять років облоги Трої**
- 10. Смерть Ахілла**
- 11. Смерть Аякса Теламоніда**
- 12. Філоктет. Останні дні Трої**
- 13. Падіння Трої**

ЄЛЕНА, ДОЧКА ЗЕВСА І ЛЕДИ

Міфи троянського циклу викладені за поемою Гомера "Іліада", трагедіями Софокла "Аякс-бичоносець", "Ділоктет", Евріпіда "Іфігенія в

Авліді", "Андромаха", "Текуба", поемами Вергілія "Енеїда", Овідія "Героїні" та за уривками ряду інших творів

Колись славетний герой Тіндарей був вигнаний із свого царства Гіппокоонтом. Після довгого блукання знайшов він притулок у царя Етолії, Фестія. Полюбив цар Фестій героя і віддав йому за дру-жину свою прекрасну, як богиня, дочку Леду. Коли великий Зевсів син Геракл переміг Гіппокоонта і вбив його та всіх його синів, повернувся Тіндарей з прекрасною дружиною своєю в Спарту і почав там правити.

Четверо дітей мала Леда. Прекрасна Єлена і Полідевк були дітьми Леди і громовержця Зевса, а Клітемнестра і Кастор були дітьми Леди і Тіндарея.

Прекрасна була Єлена. Жодна з смертних жінок не могла зрівнятися з нею красою. Навіть богині заздрили їй. По всій Греції гриміла слава Єлени. Знаючи про її божественну вроду, викрав її у Тіндарея великий герой Аттики Тесей, але Єленині брати, Полідонк і Кастор, визволили сестру і повернули її в батьківський дім. Одим за одним приходили до палацу Тіндарея женихи свататись за пре-красну Єлену, кожен хотів назвати

її, найвродливішу з жінок, своєю дружиною. Не зважувався Тіндарей віддати Єлену за когось з героїв, що приходили до нього, він боявся, що інші герої із заздрощів до щасливця почнуть з ним боротьбу і виникнуть великі чвари. На решті, хитромудрий герой Одиссей дав таку раду Тіндарееві:

— Нехай прекрасна Єлена вирішить сама, чиєю дружиною хоче вона стати. А всі женихи нехай запрягнуться в тім, що ніколи не здіймуть вони зброї на того, кого вибере Єлена чоловіком, а всіма силами допомагатимуть йому, якщо покличе він їх у біді собі на допомогу.

Послухався Тіндарей Одиссейової поради. Усі женихи запряглись, а Єлена вибрала одного з них, і цим обранцем був прекрасний син Атрея, Менелай.

Одружився з прекрасною Єленою Менелай. Після смерті Тін-дарея він став царем Спарти. Спокійно жив він у палаці Тіндарея. не підозрюючи, скільки лиха принесе йому шлюб з прекрасною Єленою.

ПЕЛЕЙ І ФЕТІДА

Знаменитий герой Пелей був сином мудрого Еака, сина Зевса дочки річкового бога Асопа, Егіни. Братом Пелея був герой Теламон, друг найбільшого з героїв — Геракла. Довелось тікати з батьківщини Пелееві і Теламонові, бо вони вбили із заздрощів свого зведеного брата. Пелей подався у багату Фтію. Там прийняв його герой Еврітій і дав йому третю частину своїх володінь, а за дружину дав йому свою дочку Антігону. Та недовго залишався у Фтії Пелей. Під час Калідонського полювання він ненароком вбив Еврітіона. Засмучений цим нещастям, покинув Пелей Фтію і пішов в Іолк. І в Іолку чекало нещастя Пелея. В Іолку полонила його красою дружина царя Акаста і схиляла його забути про дружбу до Акаста. Відштовхнув Пелей дружину свого друга, а вона, помщаючись на ньому, обмовила його перед чоловіком. Повірів дружині Акаст і вирішив згубити Пелея. Якось під час полювання на лісистих схилах Пелігону, коли стомлений полюванням Пелей заснув, Акаст сховав чудодійний меч Пелея, який подарували йому боги. Ніхто не міг устояти в бою з Пелеєм, коли він бився цим мечем.

Акаст був певний, що, позбувшись свого чудодійного меча, загине Пелей, роздертий дикими кентаврами. Але на допомогу Пелесеві прийшов мудрий кентавр Хірон. Він допоміг героєві відшукати чудодійний меч. Кинулись на Пелея дикі кентаври, готові роздерти його, але він легко відбив їх своїм чудодійним мечем. Врятувався Пелей від неминучої загибелі. Відомстив Пелей і зрадникові Акастові. Він з допомогою Діоскурів, Кастора і Полідевка, здобув багатий Іolk і вбив Акаста та його дружину.

Коли титан Прометей відкрив велику таємницю, що від шлюбу Зевса з богинею Фетідою має народитись син, який буде могутніший від батька і скине його з трону, він порадив богам віддати Фетиду в дружини Пелесеві, бо від цього шлюбу народиться великий герой. Так і вирішили зробити боги; одну тільки умову поставили боги: Пелей повинен був перемогти богиню в єдиноборстві, Коли бог Гефест повідомив Пелесеві про волю богів, Пелей пішов у той Грот, в якому часто відпочивала Фетіда, впливаючи з глибини моря. Сховався в гроті Пелей і став чекати. Ось піднялась з моря Фетіда і увійшла в Грот. Кинувся

на неї Пелей і обхопив своїми могутніми руками. Намагалась вирватись Фетіда. Вона оберталася в левицю, змію, вона перетворювалася у воду, але не ви-пускав її Пелей. Переможена була Фетіда, тепер вона повинна була стати Пелейовою дружиною.

У просторій печері кентавра Хірона відсвяткували боги весілля Пелея з Фетідою. Розкішний був весільний бенкет. Усі боги Олімпу брали в ньому участь. Гучно лунала золота кіфара Аполлона, під її звуки співали музи про велику славу, що судилась синові Пелея й богині Фетіди. Бенкетували боги. Ори і харити водили під спів муз і гру Аполлона танок, а серед них вирізнялися своєю величною красою богиня-войовниця Афінa і юна богиня Артеміда, але всіх богинь переважала красою вічно юна богиня Афродіта. Брала участь у танку і бистрий, як мисль, вісник богів Гермес, і шалений бог війни Арес, що забув про криваві битви. Розкішно обдарували боги молодят. Пелеєві подарував Хірон свій спис, ратище якого зроблено було з твердого, як залізо, ясена, що виріс на горі Пеліон; володар морів Посейдон подарував йому коней, а інші боги — чудодійну зброю.

Веселилися боги. Одна тільки богиня розбрату Еріда не брала участі у весільному бенкеті. Самотньо блукала вона біля печери Хірона, глибоко затаївши в серці образу за те, що не покликали її на бінкет. Придумала, нарешті, богиня Еріда, як помститись богам, як розпалити між ними. Взяла вона золоте яблуко з далеких садів Гесперід; одне тільки слово було написано на цьому яблуці — "найвродливішій". Тихо підійшла Еріда до бенкетного столу і, для всіх незрима, кинула на стіл золоте яблуко. Побачили боги яблуко, підняли й прочитали на ньому напис. Але яка з богинь найвродливіша? Зараз виникла суперечка між трьома богинями: дружиною Зевса — Герою, войовницею Афінною і богинею кохання золотосяйною Афродітою. Кожна з них хотіла дістати це яблуко, жодна не хотіла уступити його іншій. Звернулися до царя богів і людей Зевса богині і домагались розв'язати їх суперечку.

Відмовився Зевс бути суддею. Він узяв яблуко, віддав його Гермесові і звелів йому вести богинь в околиці Трої, на схили високої Иди. Там мав вирішити прекрасний син царя Трої Пріама, Паріс, якій з богинь повинно належати яблуко, яка з

усіх їх "найвродливіша". Так скінчився весільний бенкет Пелея суперечкою богинь. Багато лиха мав принести людям цей спір трьох богинь.

СУД ПАΡΙСА

Швидко полинули Гермес і три богині на схили Іди до Паріса. Паріс, Пріамів син, пас у цей час стада. Перед народженням Паріса мати його Гекаба бачила страшний сон: вона бачила, як пожар загрожував знищити всю Трою. Злякалася Гекаба, розповіла вона свій сон чоловікові. Звернувся Пріам до провісника, а той сказав йому, що у Гекаби народиться син, який буде винуватцем загибелі Трої. Тому Пріам, коли народився у Гекаби син, звелів своєму слугі Аге-лаєві віднести його на високу Іду і кинути там, у лісових хащах. Але не загинув син Пріама — його вигодувала ведмедиця. Через рік знайшов його Агелай і виховав, як рідного сина, назвавши Парісом. Виріс серед пастухів Паріс і став надзвичайно вродливим юнаком. Він вирізнявся серед своїх однолітків силою. Часто рятував він не тільки стада, а й своїх товаришів від нападів диких звірів та розбійників і так прославився серед них своєю силою й хоробрістю, що вони назвали його Олександром

(захисником мужів). Спокійно жив Паріс серед лісів Іди. Він був цілком задоволений своєю долею.

До цього саме Паріса і з'явилися богині з Гермесом. Злякався Паріс, побачивши богинь і Гермеса. Він хотів утекти від них, та хіба міг урятуватись він втечею від бистрого, як мисль, Гермеса? Зупинив Паріса Гермес і ласкаво заговорив з ним, простягаючи йому яблуко:

— Візьми це яблуко, Парісе, — сказав Гермес, — ти бачиш, перед тобою стоять три богині. Віддай яблуко тій з них, яка найвродливіша. Зевс звелів тобі бути суддею в суперечці богинь.

Зніяковів Паріс. Дивиться він на богинь і не може вирішити, яка з них найвродливіша. Тоді почала кожна з богинь умовляти юнака віддати яблуко їй. Вони обіцяли Парісові великі нагороди. Гера обіцяла йому владу над усією Азією, Афіна — воєнну славу й перемоги, а Афродіта обіцяла йому за дружину найвродливішу із смертних жінок, Єлену, дочку громовержця Зевса й Леди. Недовго думав Паріс, почувши обіцянку Афродіти: він віддав яблуко їй. Отже, най-вродливішою з богинь була визнана Парісом Афродіта. З того часу Паріс став улюбленцем Афродіти, і вона в усьому почала

йому допомагати, до чого б він не взявся. А Гера й Афідна зненавиділи Паріса, зненавиділи вони й Трою і всіх троянців і надумали погубити місто й увесь народ.

ПАРІС ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДО ТРОЇ

Після зустрічі з богинями Паріс недовго залишався в лісах Іди. Пріам, бачачи, що дружина його Гекаба не може втішитись і все сумує за втраченим сином, влаштував багаті ігри на честь загиблого, як думав він, сина. Як нагорода переможцеві призначений був найкращий бик із стада царя Пріама. Цей бик був саме в тій череді, яку пас Паріс. Шкода було Парісові розлучатися з биком, якого він дуже любив, і він сам повів його до міста. У Трої побачив Паріс змагання героїв. Розпалилося в нім серце жадобою перемоги. Він узяв участь і переміг усіх, навіть могутнього Гектора.

Розгнівались Пріамові сини на те, що їх переміг якийсь пастух. Пріамів син Деїфоб вихопив меч і хотів убити Паріса. Зляканий Паріс кинувся до вівтаря Зевса і в нього шукав порятунку. Побачила його біля вівтаря віща дочка Пріамова,

Кассандра. Відразу зрозуміла вона, хто цей пастух. Зраділи Пріам і Гекаба, що знайшли втраченого сина, і з великим торжеством повели його до палацу. Даремно Кассандра застерігала Пріама, даремно нагадувала вона йому, що доля призначила Парісові бути причиною загибелі Трої. Ніхто не звернув уваги на слова віщої Кассандри. Адже бог Аполлон прирік Кассандру на сумну долю: ніхто не вірив її провіщенням, хоч здійснювалось усе, що вона провіщала.

ПАРІС ВИКРАДАЄ ЄЛЕНУ

Минуло багато днів, відтоді як повернувся Паріс у дім отця свого Пріама. Здавалось, що та зміна, яка сталася в його житті, змусила його забути про дар, обіцяний йому Афродітою за золоте яблуко. Тепер він був царевичем, а не звичайним, нікому невідомим пастухом. Але Афродіта сама нагадувала йому про прекрасну Єлену й допомогла своєму улюбленцеві збудувати чудовий корабель, і він зібрався вже відплисти в Спарту, де жила Єлена. Даремно почав застерігати його віщий син Пріама, Гелен. Він пророкував загибель Парісові. Нічого не хотів слухати Паріс. Він зійшов на корабель і вирушив у далеку путь безкраїм морським

простором. Розпач охопив Кассандру, коли побачила вона, як віддалявся швидкохідний корабель Паріса від рідних берегів. Простерши до неба руки, вигукнула віща Кассандра:

— О, горе, горе великій Трої і всім нам! Бачу я: охоплений полум'ям священний Іліон, скривавлені лежать повалені в прах його сини! Я бачу: ведуть у неволю чужинці плачучих троянських жон і дів!

Так вигукувала Кассандра, але ніхто не зважив на її пророцтво. Ніхто не зупинив Паріса.

А він плів усе далі й далі. Знялася на морі страшна буря. Не спинила й вона Паріса. Минув він багату Фтію, Саламін і Мікени, де жили майбутні вороги його, і прибув, нарешті, до берегів Лаконії. Причалив Паріс у гирлі Евроту і вийшов із своїм другом Енеєм на берег. З ним пішов він до царя як гість, що не замишляв нічого злого.

Радо привітав Менелай Паріса і Енея. На честь гостей приготував він багату трапезу. Під час цієї трапези вперше побачив Паріс прекрасну Єлену. Сповнений захоплення, дивився він на неї, милуючись її неземною красою.

Полонилася красою Паріса і Єлена, він був прекрасний у своєму багатому східному вбранні. Минуло кілька днів. Менелаєві треба було їхати на Крит. Від'їжджаючи, просив він Єлену дбати про гостей, щоб нічого їм не бракувало. І гадки не мав Менелай, якої кривди завдадуть йому ці гості.

Коли Менелай поїхав, Паріс зараз же вирішив скористатися з його від'їзду. З допомогою Афродіти він умовив ніжними речами прекрасну Єлену покинути дім чоловіка і втекти з ним у Трою. Дала згоду Єлена Парісу. Потай повів Паріс прекрасну Єлену на свій корабель; викрав він у Менелая дружину, а з нею і його скарби. Усе забула Єлена — чоловіка, рідну Спарту і дочку свою Герміону заради любові до Паріса.

Покинув корабель Паріса гирло Евроту, повівши з собою багату здобич. Швидко нісся корабель по морських хвилях назад до троянських берегів. Радів Паріс, з ним була найвродливіша з смертних жінок, Єлена. Як ось, коли корабель плыв далеко від берегів у відкритому морі, зупинив його могутній бог моря Нерей. Він вплив з морської глибини і провістив загибель Парісові і всій Трої. Збентежились Паріс і Єлена, але Афродіта

заспокоїла їх і примусила забути це грізне провіщення. Три дні плів корабель під охороною Афродіти спокійним морем. Швидко гнав його попутний вітер. Щасливо прибув він до троянських берегів.

МЕНЕЛАЙ ГОТУЄТЬСЯ ДО ВІЙНИ ПРОТИ ТРОЇ

Як тільки прекрасна Єлена покинула з віроломним Парісом палац Менелая, боги зараз же послали вісницю богів Ірідю до Менелая на Крит. Швидко полинула на своїх райдужних крилах Іріда з Олімпу, вмить постала вона перед Менелаєм і сповістила про горе, що спіткало його. Зараз же вирушив Менелай додому. Хутко доплив він до Спарти. Страшенно розгнівався він, побачивши, що зрадила його Єлена і що викрадено його скарби. Зараз поїхав Менелай до свого брата Агамемнона, щоб порадитися з ним, як помститись Парісові за його віроломство. Агамемнон з повним співчуттям прийняв свого брата і порадив йому зараз же зібрати усіх тих героїв, які колись запряглися всіма силами допомагати йому в нещасті.

З цими г ями та їх військами радив Агамемнон іти війною на Трою. Менелай прийняв

пораду Агамемнона і разом з ним вирушив перш за все до старезного царя Нестора в Пілос.

Одним з наймудріших греків був старець Нестор. Багато бачив він героїв на своєму довгому віку, у багатьох славетних подвигах брав він сам участь. Великий мав досвід Нестор у воєнній справі. Вже третє покоління героїв бачив Нестор.

Радю привітав Нестор Менелая й Агамемнона. Страшенно обурився на Паріса старий Нестор. Він сам вирішив узяти участь у поході проти Трої і надумав узяти з собою синів своїх, Фразімеда та Антілоха. Погодився Нестор об'їхати разом з Атрідами й героїв Греції, щоб спонукати їх усіх взяти участь у поході.

Багато героїв вирішили взяти участь у поході. Одні з них узяли участь через те, що зобов'язувала їх присяга, а інші пішли в похід тому, що велика була їх жадоба воєнних подвигів. Вирішили вирушити проти Трої: цар Аргоса Діомед, син великого Тідея, рівний силою богу Аресові; мудрий син царя Евбеї Паламед; могутній онук Міноса, цар Криту Ідомей; друг Геракла Філоктет; йому дав стріли свої перед смертю Геракл. Без цих стріл, як провістив оракул, не

можна було здобути Трої. Взяли участь у поході і два Аякси: могутній син Гераклового друга, Теламона, Аякс, цар Саламіна — рівного йому силою не було нікого серед героїв; і син героя Оїлея, Аякс з Локриди. Багато й інших героїв взяло участь. Треба було примусити виступити в похід і царя Ітаки, хитромудрого Одиссея, Лаертового сина. Не хотілось кидати Ітаки Одиссеєві. Адже він тільки недавно одружився з прекрасною Пе-нелопою, і в них тільки що народився перший син Телемах. Невже ж доведеться покинути йому мирне життя і палко люблених дружину й сина і плисти далеко під мури Трої, може, навіть для того, щоб ніколи не повернутися на батьківщину? Тому, коли Одиссей дізнався, що Менелай з Агамемноном, Нестором і Паламедом прибули в Ітаку, він надумав одурити їх. Удавши з себе збожеволілого, він почав орати свої лани, запрягши в плуг вола й осла, а засівав він поле сіллю. Першим збагнув хитрощі Одиссея Паламед і вирішив змусити Одиссея признатись у них. Він узяв сповитого в пелюшки Телемаха і поклав його в борозні, якою йшов Одиссей. Спинився Одиссей. Хоч яке велике було його бажання залишитись на Ітаці, все-таки не міг він заради цього згубити

свого єдиного сина. Так Паламед виявив, що Одиссей тільки прикидався божевільним, і довелось Одиссеєві покинути рідну Ітаку, дружину й сина і йти на довгі роки аж під мури Трої. З того часу зненавидів Одиссей Паламеда і задумав помститись на ньому за те, що він примусив його взяти участь у поході.

АХІЛЛ

Ще одного героя повинні були заохотити герої до участі в поході. Це був юний Ахілл, син царя Пелея й богині Фетіди. Провісник Калхас провістив Атрідам, що тільки в тому разі здобудуть вони велику Трою, якщо участь у поході братиме Ахілл. Безсмертну славу судила доля Ахіллові. Він мав бути найбільшим з героїв, які битимуться під мурами Трої. Великі будуть подвиги Ахілла, але не повернеться він живим з-під Трої, загине він у розквіті сил, уражений стрілою. Знала богиня Фетіда, що судилося її синові. Всіма силами намагалась вона підвернути ту грізну долю. Коли був ще немовлям Ахілл, вона натирала тіло його амброзією і тримала його в огні, щоб зробити сина невразливим і таким чином дати йому безсмертя. Але одного разу віючі, коли Фетіда поклала

немовля Ахілла в огонь, прокинувся Пелей. Вжахнувся він, побачивши, що його син в огні. Вихопивши меч, кинувся він до Фетіди. Злякалась богиня, втекла від страху з Пелейового палацу і заховалась у безодні моря в чертогах отця свого Нерей. А Ахілла Пелей віддав на виховання своєму другові, кентавру Хірону. Вигодував Хірон Ахілла мозком ведмедів і печінкою левів. Виріс могутнім героєм Ахілл. Мавши всього тільки шість років від роду, він убивав лютих левів і вепрів і без собак наздоганяв оленів, такий бистрий і легкий був у бігу Ахілл. Не було рівного Ахіллові в умінні володіти зброєю. Навчив його також Хірон грати на солодкозвучній кіфарі й співати. Не забувала і Фетіда свого сина, часто впливала вона з морської глибини, щоб побачитись із сином. Скрізь і завжди піклувалась Фетіда про свого сина.

Коли Ахілл виріс і став прекрасним юнаком, по всій Греції рознеслася звістка, що збирає героїв Менелай у похід на Трою. Фетіда, знаючи, яка доля загрожуватиме Ахіллові, сховала його на острові Скіросі, в палаці царя Лікомеда. Там жив серед царських дочок Ахілл, одягнений в жіноче вбрання. Ніхто не знав, де переховується Ахілл. Але провісник Калхас

відкрив Менелаєві його схованку. Зараз же зібрались у путь Одіссей з Діомедом. Одіссей придумав гаку хитрість. Під виглядом купців прибули на Скірос Діомед та Одіссей і пішли до палацу Лікомеда. Вони розклали перед царівнами свій крам: розкішні тканини, золоті намиста, обручки, сережки, гаптовані золотом покривала, а між цим крамом поклали вони меч, шолом, щит, поножі і панцир. Царівни з захопленням розглядали золоті оздоби й багаті тканини, а Ахілл, що стояв серед них, дивився лише на зброю. Раптом біля палацу залунали воєнні поклики, засурмили сурми й забряжчала зброя. Це супутники Діомеда й Одіссея вдарили мечами у щити і подали воєнний клич. Вжахнувшись, розбіглися цареві дочки, а Ахілл, схопивши меч і щит, кинувся назустріч ворогам. Він думав, що вчинено напад на Лікомедів палац. Так упізнали Ахілла Одіссей і Діомед. З великою радістю погодивсь Ахілл брати участь у поході проти Трої. З ним вирушив і його вірний друг Патрокл, і мудрий старець Фенікс. Пелей же дав своєму синові ту зброю, яку дістав він колись як дарунок від богів на весіллі своєму з богинею

Фетідою, дав йому і спис, подарований йому Хіроном, і коней, одержаних від Посейдона.

ТРОЯ

Велика й могутня була Троя, проти якої зібрались виступити герої Греції. Заснував Трою Іл, правнук героя сина Зевса Дардана й плеяди Електри. Дардан прийшов з Аркадії до царя Тевкра. Тевкр віддав за Дардана дочку свою, а в придане дав йому частину своєї землі, на якій і засновано місто Дарданію. Внуком Дардана був Трос, а його сином був Іл. Він у Фрігії взяв раз участь у змаганні героїв і скоро переміг їх одного за одним. В нагороду за цю перемогу одержав він п'ятдесят дів і п'ятдесят юнаків. Дав йому цар Фрігії також перісту корову і сказав, щоб він ішов за коровою і там, де зупиниться корова, заснував місто. Велику славу обіцяв оракул, зі слів царя Фрігії, цьому місту. Іл зробив так, як сказав йому цар Фрігії. Пішов він за коровою, а вона зупинилась саме на горбі богині Ате. На цьому горбі і почав Іл будувати місто. Він зняв руки до неба і благав Зевса послати йому знамення того, щоб благословив громовержець його справу. Уранці, вийшовши з свого шатра, Іл побачив перед собою вирізьблений з дерева образ

Афіни Паллади; це й був той палладій, який мав охороняти нове місто. За царювання Іла тільки та частина Трої була обнесена муром, яка знаходилась на горбі, а підгірна частина міста була незахищена. Мур навколо цієї частини міста побудували Посейдон і Аполлон, які, з веління богів, мали служити в царя Трої Лаомедонта, Ілового сипа. Незламний мур вивели Посейдон і Аполлон навколо Трої. Тільки в одному місці можна було зруйнувати мур — там, де працював герой Еак, що допомагав богам у праці.

В той час, коли герої Греції збиралися в похід на Трою, в ній правив Ілів онук Пріам; один тільки він залишився живий з дітей царя Лаомедонта, після того як здобув Трою Зевсів син Геракл. Багатий був Пріам. Розкішний і величний був палац його, в якому жив він з дружиною своєю Гекабою. Разом з Пріамом жили й п'ятдесят його синів та дочок. Серед Пріамових синів особливо славився своєю хоробрістю й силою благородний Гектор.

Могутня була Троя. Великі труднощі мали подолати грецькі герої в їх боротьбі з войовничими троянцями, але зате й велика слава та багатюща

здобич чекала тих, хто переможе троянців і заволодіє Троєю.

ПЕРШІ ДЕВ'ЯТЬ РОКІВ ОБЛОГИ ТРОЇ

Викладено за різними творами античних письменників

Зраділи греки, що скінчено їх довге плавання. Та коли наблизились вони до берегів, то побачили, що їх чекало вже сильне військо троянців під проводом Гектора, могутнього сина старого царя Трої Приама. Як пристати грекам до берега? Як висадитись? Бачили всі герої, що загине той, хто перший ступить на троянський берег. Довго вагалися греки. Серед них був і герой Протесілай, він прагнув подвигів і готовий був перший зіскочити на берег і почати бій з троянцями. Але не зважувався він тому, що знав провіщення: загинути має той з греків, хто перший торкнеться ногою троянської землі. Знав це провіщення і Одиссей. І ось, щоб повести за собою героїв, але самому не загинути, Одиссей кинув на берег свій щит і спритно стрибнув на нього з корабля. Протесілай бачив, що Одиссей зіскочив на берег, але він не бачив, що скочив Одиссей не на троянську землю, а

на свій щит. Протесілай вирішив, що один з греків уже ступив перший на троянську землю. Жадоба подвигів оволоділа Протесілаєм. Все позабув він: забув про батьківщину і про прекрасну дружину свою, юну Лаодамію. Скочив з корабля на берег Протесілай і з оголеним мечем кинувся на ворогів. Потряс своїм важким списом великий Гектор і на смерть уразив він юного Протесілая. Мертвим упав гой на берег. Він перший обагрив своєю кров'ю троянську землю. Греки дружно кинулися з кораблів на ворогів. Закипів кривавий бій, подалися троянці, кинулися тікати і заховалися за неприступними стінами Трої. На другий день було укладено між греками і троянцями перемир'я, щоб підібрати загиблих воїнів і поховати їх.

Поховавши всіх убитих, греки почали влаштовувати укріплений табір. Повитягали вони свої кораблі на берег і розташувалися великим табором вздовж моря від гір Сігейону до гір Ройтейону. З боку Трої вони захистили свій табір високим валом і ровом. На двох протилежних кінцях табору розбили свої шатри Ахілл і Аякс Тела-монід, щоб спостерігати за троянцями і не дати їм напасти несподівано на греків. У середині

табору підносилося розкішне шатро царя Агамемнона, обраного греками проводирем всього війська. Тут, коло гаатра Агамемнона, був і майдан для народних зборів. Мудрий Одиссей поставив своє шатро коло майдану народних зборів, щоб у всякий час мати змогу вийти до зібраних і щоб завжди знати, що відбувається в таборі. Він, незважаючи на те, що раніше так не хотів брати участі в поході, тепер став лютим ворогом троянців і вимагав, щоб греки за всяку ціну здобули і зруйнували Трою.

Коли табір греків був упоряджений і укріплений, греки послали в Трою царя Менелая і хитромудрого Одиссея для переговорів з троянцями. Грецьких послів прийняв у своєму домі мудрий Антенор і влаштував для них розкішний бенкет. Всією душею бажав Антенор, щоб укладений був мир і задоволені були законні домагання Менелая. Довідавшись про прибуття послів, Пріам скликав народні збори, щоб обговорити домагання Менелая. Прийшли на збори всі троянці і Менелай з Одиссеєм. Менелай у короткій, сильній промові зажадав, щоб повернули йому троянці дружину його Єлену і всі скарби, викрадені Парісом. Після

Менелая говорив Одіссей. Заслухались троянці чудової промови мудрого царя Ітаки. Він переконував троянців задовольнити вимоги Менелая. Народ троянський ладен був уже погодитись на всі домагання Менелая. Адже ж і сама прекрасна Єлена розкалася в своєму необачному вчинку і шкодувала, що покинула дім героя-чоловіка заради Паріса. І Антенор умовляв народ задовольнити вимоги Менелая. Він бачив, скільки лиха завдасть війна троянців і греків. Але не хотіли миру з греками сини Пріама, і насамперед, звичайно, Паріс. Невже змусять його віддати Єлену? Невже віднімуть у нього всю його здобич? Він не хотів скоритися народному рішенню, а його підтримували в цьому брати. Підкуплений Парісом Антімах вимагав навіть, щоб троянці схопили царя Менелая і вбили його. Але цього не допустили Пріам і Гектор, вони не дозволили образити послів, що були під охороною громовержця Зевса. Вагалися народні збори, не знали, яке прийняти остаточне рішення.

Тут устав троянський провісник Гелен, Пріамів син, і сказав, щоб не боялися троянці війни з греками, — боги обіцяють Трої свою допомогу.

Повірили троянці Геленові. Вони відмовилися задовольнити домагання Менелая. Посли греків змушені були ні з чим покинути Трою. Тепер мала початись кровопролитна боротьба троянців з греками.

Замкнулись троянці в неприступній Трої; навіть Гектор не наслілюва покидати Трою. А греки почали облогу. Вони три рази намагались здобути штурмом Трою, але це їм не вдавалось. Тоді греки почали руйнувати околиці Трої і завойовували всі міста, які були в союзі з Троєю. Греки ходили на них походами суходолом і морем. В усіх цих походах особливо відзначався великий Ахілл. Греки заволоділи островами Тенедосом, Лесбосом, містами Педасом, Лірнессом та іншими. Багато міст зруйнували вони всередині країни. Оволоділи вони й містом Фівами, де правив батько Гекторової дружини Андромахи, Естіон. В один день убив Ахілл сім братів Андромахи. Загинув і батько її. Але не дав труп Естіона в наругу Ахілл, — боячись гніву богів, він поховав його в землі². А мати Андромахи була відведена невільницею у табір греків. Багату здобич захопив Ахілл у Фівах. Він захопив у полон і прекрасну дочку

Аполлонового жерця Хріса, Хрісеїду, і прекрасну Брісеїду. Хрісеїду віддали греки цареві Агамемнону.

Усе навколо Трої спустошували греки. Троянці не сміли показуватись за мурами Трої, бо кожному загрожувала смерть або жорстокий полон і продаж у рабство.

Багато горя довелося зазнати троянцям за дев'ять років облоги Трої. Багатьох героїв, що впали в бою, довелося їм оплакувати. Але найтяжчий, десятий рік, був попереду. Попереду було й найбільше горе — падіння Трої.

Багато перетерпіли й греки за дев'ять років війни. Багато й у них було вбитих. Багато героїв загинуло від руки ворога.

СМЕРТЬ АХІЛЛА

Страшним гнівом палав Ахілл проти троянців. Він вирішив жорстоко помститися на них за смерть друзів, Патрокла і Антілоха. Як розлютований лев, бився Ахілл, кладучи одного за одним героїв Трої. Кинулись поспішно втікати троянці, спішили заховатися вони за мурами Трої. Несамовитий Ахілл переслідував їх. Гнала його

невблаганна доля на вірну загибель. Аж до Скейської брами пересліду-вав Ахілл троянців.

Він удерся б і в священну Трою, і вона загинула б, коли б не з'явився бог Аполлон. Грізно крикнувши, спинив він Ахілла. Але не послухав його Ахілл. Він сам гнівався на бога за те, що багато разів рятував бог-стріловержець від нього Гектора й троянців. Ахілл погрожував навіть богам, що вразить його списом. Невблаганна доля затьмарила Ахілла. Він готовий був напасти навіть на бога. Розгнівався Аполлон, забув він і те, що обіцяв колись, на весіллі Пелея і Фетіди, охороняти Ахілла. Повившись темною хмарою, для всіх незримий, скерував він Парісову стрілу, і вразила вона Ахілла в п'яту, куди тільки й можна було вразити великого героя. Смертельною була для Ахілла ця рана. Відчув наближення смерті Ахілл. Вирвав він з рани стрілу і впав на землю. Гірко докоряв він богу Аполлонові за те, що він згубив його. Знав Ахілл, що без допомоги бога не міг вбити його ніхто із смертних. Ще раз зібрав свої сили Ахілл. Грізний, наче вмираючий лев, підвівся він із землі і вразив ще багатьох троянців. Та ось похололи його члени. Все ближче смерть.

Поточився Ахілл і сперся на спис. Грізно крикнув він троянцям:

— Горе вам, погинете ви! І після смерті мститимусь на вас!

Від цього поклику кинулись тікати троянці. Але щодалі слабнув Ахілл. Залишили його останні сили, і впав він на землю. Загримів на ньому його золотий панцир, і здригнулася земля. Помер Ахілл. Але й до мертвого не насмілювались наблизитись троянці. Вони боялися його й мертвого, такий жах навіяв він їм за життя. Потроху перебороли вони страх, і запеклий бій закипів навколо тіла найбільшого з героїв. Наймогутніші герої греків і троянців узяли участь у цьому бою. Горами нагромадилися трупи навколо Ахілла, а він лежав, нерухомий, величезний, не чуючи вже бою. Пил вихором кружляв, здіймаючись з-під ніг бійців. Кров лилася рікою. Здавалося, ніколи не скінчиться бій. Коли це вдарив грім Зевса, знялася буря і зупинила троянців. Не хотів Зевс, щоб заволоділи троянці трупом Ахілла. Підняв могутній Аякс Теламонід труп Ахілла і поніс до кораблів, а його захищав Одиссей, відбиваючи троянців, що наступали. Хмара стріл і списів летіла з рядів

троянців в Одиссея, але він все ж мужньо стримував їх натиск, відступаючи крок за кроком. Приніс Аякс труп Ахілла до кораблів. Обмили труп греки, умастили запашними маслами і поклали на пишно оздобленому ложі. Обступивши ложе, голосно оплакували греки свого найбільшого героя і рвали з горя волосся. Почула їх плач богиня Фетіда. Піднялася вона з морської глибини із своїми сестрами нереїдами. Дізнавшись, що загинув її улюблений син, Фетіда видала з вуст такий зойк скорботи, що здригнулися усі греки. Вони тікали б перелякані до кораблів, якби не зупинив їх старець Нестор. Сімнадцять днів оплакувала Фетіда, нереїди і греки Ахілла. З високого Олімпу спустилися музи. Вони співали на честь померлого похоронний гімн. Оплакували героя і безсмертні боги на Олімпі. На вісімнадцятий день споруджено було похоронне багаття. На ньому спалено було тіло Ахілла. Багато жертв принесли на честь найбільшого з героїв греки. Всі вони брали участь у похованні, одягнувши розкішні панцири. Коли догоріло вогнище, зібрали кістки Ахілла і поклали їх у золоту урну, яку подарував Фетіді бог Діоніс. У цій саме урні лежали і кістки Патрокла. В одному

склепі поховані були Ахілл, Патрокл і Антілох, син Нестора. Високу могилу насипали над ним греки, далеко її видно було з моря, вона свідчила про велику славу похованих під нею героїв. А після похорону влаштовані були на честь померлого грища. Дорогоцінні дарунки винесла з моря богиня Фетіда. Вони мали бути нагородою переможцям у грищах. Такі розкішні були ці дари, що самого Ахілла вони б захопили, коли б живий був великий герой.

СМЕРТЬ АЯКСА ТЕЛАМОНІДА

Викладено за трагедією Софокла "Аякс-бичоносець"

Після смерті Ахілла залишилось його золоте, викуване богом Гефестом, озброєння. Фетіда звеліла віддати його тому, хто най-більш відзначився, захищаючи тіло Ахілла. Отже, дістати його мав або Аякс, або Одиссей. Між ними і розгорілася суперечка за озброєння. Але як можна було розв'язати цю суперечку? Обидва герої були гідні нагороди. Нарешті, вирішили, що суддями в цій суперечці мають бути полонені троянці. І тут допомогла Афінa Паллада своєму улюбленцеві

Одіссею. З її допомогою підмінили Агамемнон і Менелай жереб Аякса та ще й невірно полічили голоси троянців, і одержав озброєння Одісей. Засмутився могутній Лякс. Пішов він до свого шатра, задумавши помститись на синах Атрея й Одіссеєві.

Уночі, коли весь табір греків спав глибоким сном, вийшов він з мечем у руках із свого шатра, маючи намір убити Агамемнона і Менелая. Але богиня Афіна Паллада вразила безумством Аякса. Уже давно гнівалась на нього богиня за те, що відкидав він, покладаючись на свою силу, допомогу богів. Безумний Аякс кинувся на череду биків, в пільмі почав убивати їх, гадаючи, що вбиває греків. А биків, які залишилися, погнав він у своє шатро, уявляючи, ніби жене бранців. Страшенно катував биків Аякс у своєму шатрі. Він радів з їх мук і смерті. Адже для нього в його безумстві це були не бики, а сини Атрея. Нарешті, потроху став прояснятися розум Аякса. Страшенно вжахнувся він, коли побачив, що все його шатро наповнене вбитими тваринами. З жахом просить Аякс пояснити йому, що сталося. Коли розповіли йому все, невимовне горе пройняло серце великого

героя. Він вирішив своєю смертю заплатити за ту ганьбу, що спіткала його. Доручивши сина свого Еврісака захистові свого брата Тевкра й воїнів, які прийшли з ним із Саламіна, він подався на берег моря, взявши з собою меч, який дістав колись у дар від Гектора, сказавши, що йде благодіяти богів зглянутись на нього, а меч свій він хоче присвятити Аїдові і богині Ночі.

А в таборі греків розійшлась чутка про те, що вчинив Аякс. Знайшли вбитих ним биків і овець і трупи пастухів. Одисей по кри-ваних слідах вияснив, що все це вчинив Аякс. Страшенно розгнівалися Агамемнон і Менелай і вирішили помститися на Аяксові.

Тим часом від Тевкра прийшов вісник. Він переказав друзям Аякса, щоб вони оберігали великого героя, бо йому загрожує загибель, але що загибель загрожує йому тільки в цей день, коли ж минеться він щасливо, то вже ніщо не грозитиме Аяксові. Незабаром п рибув у табір і сам Тевкр. Дізнавшись, що брат його пішов на берег моря, побіг він його розшукувати. Боявся він, що сталося нещастя з Аяксом. І дійсно, не застав він уже живого брата. На березі моря знайшов Тевкр лише

труп Аякса: він кинувся на свій меч. Так загинув наймогутніший після Ахілла герой греків.

Не хотіли Менелай і Агамемнон дозволити Тевкрові поховати груп брата. Могла б постати одверта ворожнеча між Тевкром і синами Атрея, в таборі греків почалася б міжусобиця, коли б у справу не втрутився Одіссей. Він умовив Агамемнона дозволити Тевкрові поховати великого Аякса, що вчинив стільки великих послуг грекам. Нова могила височіла поряд могили Ахілла; під цією могилою покоївся прах могутнього сина Теламона, Аякса.

ФІЛОКТЕТ. ОСТАННІ ДНІ ТРОЇ

Викладено за трагедією Софокла "Філоктет"

Після смерті Ахілла і Аякса греки уперто вели далі облогу Трої, але не могли силою оволодіти містом. Одного разу Одіссей підслухав із засідки слова провісника Гелена, сина Пріама, і хитрощами взяв його в полон. Таким чином, Одіссей вивідав, що Троя здобута буде лише в тому разі, якщо до війська греків прибуде Філоктет з отруєними стрілами Геракла і юний син Ахілла

Неоптолем. Зараз же вирішив Одиссей вирушити в далеку путь по обох героїв.

Зовсім неважко було Одиссеєві, коли він прибув на острів Скірос до царя Лікомеда, умовити юного сина Ахілла взяти участь в облозі Трої. Як і батько його, прекрасний Неоптолем палав жадобою великих подвигів. Негайно вирушив він у путь з Одиссеєм, хоч його слізно умовляла залишитись мати його Дідамія.

Далеко важче було оволодіти Філоктетом. Він жив на пустинному острові Хрісі біля Лемносу, всіма покинутий у печері з двома виходами на схід і на захід. Крізь ці виходи сонце зимою зігрівало печеру, а літом вітер поменшував у ній спеку. Часто терпів голод Філоктет. З трудом здобував він собі на прожиток, убиваючи своїми стрілами диких голубів. Рана на його нозі страшенно боліла, ледве міг рухатися нещасний, щоб принести собі води. З великим трудом вдавалося йому розпалити вогонь, б'ючи каменем об камінь. Страшні нестатки й страждання терпів Філоктет на Хрісі цілих десять років. Зрідка приставали до берегів Хріси моряки, але ніхто з них не погоджувався взяти з собою в Грецію Філоктета. Причиною всіх цих страждань

були сини Атрея і Одиссей. Страшною ненавистю палав до них Філоктет. Охоче убив би він їх стрілами свого лука.

Знав Одиссей, що неминуха загибель загрожувало йому, якщо побачить його Філоктет; тому вирішив він оволодіти ним хитрощами. Він умовив юного Неоптолема йти до Філоктета і розповісти йому, що йде він з-під Трої, покинувши облогу через те, що образили його вожді греків. Коли ж Філоктет прохатиме взяти його в Грецію, то погодитись і таким способом оволодіти Філоктетом, його луком і стрілами і відвести його на корабель. Тоді легко буде привести під Трою Філоктета. Не хотілось Неоптолемові діяти обманом, але Одиссей переконав його, що тільки таким способом можна заманити Філоктета на корабель. Неоптолем погодився.

Коли прибув корабель до Хриси, Неоптолем вийшов з кількома воїнами на берег і пішов до печери. Філоктета в ній не було. Незабаром показався і Філоктет.

Голосно стогнучи, йшов він до печери. Страшенно мучила його рана. Зрадів Філоктет, побачивши мандрівників. Ще більша була радість

його, коли дізнався він, що перед ним Неоптолем, син Ахілла. Неоптолем розповів нещасному страдникові всю ту вигадану історію, яку придумав Одиссей, розповів йому й про смерть Ахілла, Патрокла і Аякса. Засмутився Філоктет, дізнавшись про загибель тих, кого любив він над усіх героїв.

Погодився Філоктет плисти з Неоптолемом у Грецію; він навіть передав сам юному синові Ахілла свої стріли й лук і благав захистити його від підступів лукавого Одиссея. Філоктет сам квапив Неоптолема швидше відплисти в Грецію.

Несподівано приходить воїн і повідомляє, наче герой Фенікс і сини Тесея наближаються, щоб силою завести Філоктета під Трою. Незважаючи на жахливі страждання, від яких він падає без пам'яті на землю, поспішає Філоктет до берега. Бачить ці страждання Неоптолем. Несила йому більше продовжувати обман і відкриває всю правду Філоктетові. Неоптолем хотів уже повернути й стріли з луком Філоктетові, але Одиссей, вибігши із засідки, не дав йому цього зробити. Філоктет хотів тікати і кинутись з вершини скелі в море, тільки б не бути слухняним знаряддям у руках ненависного йому Одиссея і синів Атрея. Звелів слугам Одиссей

схопити Філоктета і силою вести його на корабель. В розпачі був Філоктет. Не міг бачити цього Неоптолем і передав лук і стріли нещасному страдникові. Весь план Одиссея зійшов нанівець. Він навіть поспішив урятуватися втечею, бо знав, яка жахлива смерть від стріли Геракла.

Зробив ще спробу Неоптолем умовити Філоктета їхати з ним в Троаду і допомогти грекам здобути Трою. Але рішуче відмовився Філоктет, — він не міг забути тих страждань, на які прирекли його Агамемнон, Менелай і Одиссей. Здавалось, що доведеться їм, не досягши мети, покинути Хрісу, або ж знову мав удатися до хитрощів Неоптолем. Раптом перед Філокетом у сяйві безсмертного бога з'явився Геракл. Він звелів Філокетові їхати до мурів Трої; там найбільший з героїв обіцяв Філокетові зцілення від рани і велику славу при здобутті Трої. Скорився волі друга Філоктет. Добровільно зійшов він на корабель Одиссея і відплив у Троаду, туди, де чекали його великі подвиги.

Багато подвигів учинив Неоптолем, прибувши під мури Трої. Ніхто не міг зрівнятися силою й хоробрістю з сином Ахілла. Багато

троянських героїв загинуло від руки Неоптолема в бою. Убив він у запеклому герці й могутнього нащадка Геракла, Евріпіла, сина Телефа. Його послала на допомогу Пріамові мати його, підкуплена дорогоцінним даром, — золотою виноградною лозою, яку виростив Зевс для прекрасного Ганімеда. Після Мемнона наймогутнішим оборонцем Трої був прекрасний, як бог, Евріпіл. Згубила його користо-любність матері.

Незабаром після прибуття до мурів Трої поранив своєю стрілою Філоктет Гіаріса, винуватця всієї війни. Філоктет завдав йому отруєною стрілою Геракла невилгою рани, від якої в страшних муках мав сконати Паріс. Отрута стріли все глибше проходила в його тіло.

Паріс пішов із Трої в ліс і помер там у страшних муках. Він помер там, де колись безпечно жив як звичайний пастух. Знайшли тіло Паріса пастухи. Гірко оплакали вони смерть свого колишнього товариша. Назносили високе вогнище, поклали на нього тіло Паріса і підпалили. Зібрали прах пастухи, поклали в урну і поставили в склеп.

Що не день, то все важче ставало троянцям боронити місто. Все ж не могли відкритою силою

оволодіти греки Троєю. Тоді зважився Одиссей на небезпечний подвиг. Він спотворив собі обличчя ударами бича і, одягшись у лахміття, ніби жебрак, пішов у Трою, щоб вивідати все, що замишляють троянці. Бачили всі троянці нещасного жебрака, що збирає по багатолюдних вулицях милостиню. Одна тільки Єлена впізнала Одиссея. Покликавши його в дім свій, обмила його тіло Єлена і заприсяглась не відкривати троянцям, хто він. Усе вивідав Одиссей і, повбивавши багатьох вартових, щасливо повернувся до табору греків. Ще небезпечніший подвиг виконали вдвох Одиссей і Діомед: вони потай проникли в Трою і прокрались у святилище Афіни Паллади; там стояло дерев'яне зображення богині, що впало колись з неба (палладій). Це зображення треба було здобути грекам, бо, поки воно було в Трої, не можна було оволодіти Троєю. З великою небезпекою викрали його хоробрі герої. По дорозі назад перебили вони багато троянців і повернулися до табору.

ПАДІННЯ ТРОЇ

Викладено за поемою Вергілія "Енеїда"

Та все ж ніяк не могли греки оволодіти містом. Тоді Одиссей умовив греків діяти

хитрощами. Він порадив спорудити такого величезного дерев'яного коня, щоб у ньому могли сховатись наймо-гутніші герої греків. Все ж інше військо мало відплисти від берега Троади і заховатися за островом Тенедосом. Коли троянці ввезуть коня в місто, тоді вночі вийдуть герої, відкриють браму міста грекам, які таємно вернуться назад. Одиссей запевняв, що тільки таким способом можна здобути Трою.

Віщий Калхас, якому послав знамення Зевс, також умовляв греків вдатися до хитрощів. Нарешті, погодились греки на пропозицію Одиссея. Знаменитий митець Епей із своїм учнем, за допомогою богині Афін Паллади, спорудив величезного дерев'яного коня. В нього увійшли Неоптолем, Філоктет, Менелай, Ідомей, Діомед, молодший Аякс, Меріон, Одиссей і кілька інших героїв. Усе нутро коня наповнилось озброєними воїнами. Епей так щільно закрив отвір, яким увійшли герої, що не можна було навіть подумати, що в коневі є воїни. Потім греки спалили усі будівлі у своєму таборі, посідали на кораблі і відплили у відкрите море.

З високих мурів Трої обложені бачили незвичайний рух у грецькому таборі. Довго не могли вони зрозуміти, що там таке діється. Раптом, на велику свою радість, побачили вони, що з табору греків здіймаються густі клуби диму. Збагнули вони, що греки покинули Троаду. Радіючи, повиходили усі троянці з міста й пішли до табору.

Табір справді був покинутий, тільки де-не-де догоряли ще будівлі. З цікавістю бродили троянці по тих місцях, де стояли недавно шатри Діомеда, Ахілла, Агамемнона, Менелая та інших героїв. Вони були певні, що скінчилася тепер облога, минули всі біди і можна взятися до мирної праці.

Раптом у здивованні спинилися троянці: вони побачили дерев'яного коня. Дивились вони на нього і ніяк не могли догадатись, що це за дивовижна споруда. Одні з них радили кинути коня в море, а інші — везти в місто й поставити на акрополі. Почалася суперечка. Тут перед суперечниками з'явився жрець бога Аполлона, Лаокоон. Він палко почав умовляти своїх співгромадян знищити коня. Певний був Лаокоон, що в коневі сховані грецькі герої, що це якась воєнна хитрість, вигадана Одисеем. Не вірив

Лаокоон, що назавжди покинули греки Троаду. Благав Лаокоон троянців не довіряти коневі. Що б там не було, а Лаокоон побоювався греків, навіть якби вони приносили дарунки Трої. Схопив величезний спис Лаокоон і кинув ним у коня. Здригнувся кінь від удару, і глухо забряжчала всередині його зброя. Та затьмарили боги розум троянців, — вони все-таки постановили везти коня в місто. Мало здійснитись веління долі.

Коли троянці стояли навкруги коня, все тісніше обступаючи його, раптом почувся голосний крик. Це пастухи вели зв'язаного полоненого. Він добровільно віддався їм у руки. Цей полонений був грек Сінон. Обступили його троянці і почали знущатися над ним. Мовчки стояв Сінон, боязко поглядаючи на троянців, що його оточили. Нарешті заговорив він. Гірко нарікав він, проливаючи сльози, на гірку долю свою. Зворушили Сінонові сльози Пріама і всіх троянців. Почали вони розпитувати його, хто він і чому zostався. Тоді розповів їм Сінон вигадану історію, яку придумав для нього Одисей, щоб обдурити троянців. Сінон розповів, як задумав згубити його Одисей, бо Сінон був родич того Паламеда, якого так

ненавидів цар Ітаки. Тому, коли греки вирішили припинити облогу, Одисей умовив Калхаса оповістити, що ніби боги за щасливе повернення на батьківщину вимагають людської жертви. Довго удавав Калхас, що вагається, на кого вказати як на жертву богам, і, нарешті, вказав на Сінона. Зв'язали греки Сінона і повели до жертовника. Але Сінон розірвав мотузки і врятувався від неминучої смерті втечею. Довго переховувався в густих заростях очерету Сінон, вичікуючи відплиття греків на батьківщину. Коли ж вони відплили, вийшов він із свого сховища і добровільно віддався в руки пастухів. Повірили троянці хитрому грекові. Пріам звелів звільнити його і запитав, що значить цей дерев'яний кінь, залишений греками у таборі. Тільки цього запитання й чекав Сінон. Прикликавши богів за свідків того, що говорить він правду, Сінон сказав, що коня залишили греки для того, щоб уласкавити грізну Афіну Палладу, розгнівану викраденням палладія з Трої. Кінь цей, за словами Сінона, буде могутнім захистом Трої, якщо троянці ввезуть його в місто. Повірили і в цьому троянці Сінонові. Спритно зіграв він ту роль, яку доручив йому Одисей.

Ще ж дужче переконало троянців у тому, що Сінон говорив правду, велике чудо, послане Афіною Палладою. На морі з'явились два дивовижні змії. Швидко пливли вони до берега, звиваючись незчисленими кільцями свого тіла на хвилях моря. Високо здіймались червоні, як кров, гребені на їх головах. Очі їх блискали полум'ям. Виповзли змії на берег коло того місця, де Лаокоон приносив жертву богу моря Посейдонові. З жаху розбіглись усі троянці, а змії кинулись на двох синів Лаокоона і обвили навколо них. Поспішив на допомогу синам Лаокоон, але й його обвили змії. Своїми гострими зубами терзали вони тіла Лаокоона і його двох синів. Силкується зірвати з себе зміїв нещасний і визволити від них дітей своїх, та марно. Отрута проходить все глибше в тіло. Члени зводить корчами. Страждання Лаокоона і синів його жахливі. Голосно скрикнув Лаокоон, чуючи наближення смерті. Так загинув Лаокоон, бачачи жахливу смерть своїх ні в чому не винних синів, загинув тому, що хотів, всупереч волі богів, врятувати рідну землю. А змії, зробивши своє жахливе діло, поповзли геть і зникли під щитом статуї Афіни Паллади.

Загибель Лаокоона ще дужче переконала троянців, що вони повинні ввезти дерев'яного коня в місто. Розібрали вони частину міського муру, бо величезного коня не можна було провезти через браму, і з тріумфом, співами й музикою потягли коня канатами у місто. Чотири рази зупинявся, вдаряючись об мур, кінь, коли тягли його через пролом, і грізно гриміла в ньому від поштовхів зброя греків, але не чули цього троянці. Нарешті, притягли вони коня в акрополь. Віща Кассандра вжахнулась, побачивши в акрополі коня. Вона віщувала загибель Трої, але сміхом відповідали їй троянці — адже її провіщенням ніколи не вірили.

У глибокій мовчанці сиділи в коні герої, пильно прислухаючись до кожного звуку, який доносився ззовні. Чули вони, як кликала їх, називаючи на ймення, пишнокудра Єлена, наслідуючи голос їх дружин. Насилу вдержав одного з героїв Одісей, затиснувши йому рота, щоб він не відповів. Чули герої тріумфування троянців і шум веселих бенкетів, що справлялися по всій Трої з нагоди закінчення облоги. Нарешті, настала ніч. Усе замовкло. Троя поринула в глибокий сон. Біля дерев'яного коня почувся голос

Сінона, — він дав знати героям, що тепер можуть вони вийти.

Сінон встиг уже розпалити й велике вогнище біля брами Трої. Це був знак грекам, які заховались за Тенедосом, щоб швидше спішили вони до Трої. Обережно, намагаючись не робити шуму зброєю, повиходили з коня герої; першими вийшли Одисей з Епеем. Розсипались по заснулих вулицях Трої герої. Запалали будинки, кривавою загравою освітлюючи гинучу Трою. На допомогу героям з'явилися й інші греки. Через пролом вдерлись вони в Трою. Почалася жахлива битва. Троянці захищалися, хто чим міг. Вони кидали в греків горілі колоди, столи, начиння, билися рожнами, на яких щойно смажили м'ясо для бенкету. Нікого не щадили греки. Із зойками бігали по вулицях Трої жінки й діти. Нарешті, підступили греки до палацу Пріама, захищеного муром з баштами. З мужністю відчаю захищалися троянці. Вони перекинули на греків цілу башту. З ще більшою запеклістю пішли на штурм греки. Вибив сокирою браму палацу син Ахілла Неоптолем і перший вдерся в нього. За ним вдерлися до палацу й інші герої та воїни. Сповнився палац Пріама

зойками жінок і дітей. Біля вівтарів богів зібрались дочки й невістки Пріама, вони думали знайти тут захист. Пріам, озброївшись, хотів оборонити їх або загинути в бою, але благала Гекаба старого царя шукати захисту біля вівтаря. Хіба міг він, немічний старець, боротися з могутніми героями!

Раптом вдерся Неоптолем; він переслідував смертельно пораненого сина Пріама, Політа. Ударом спис звалив Неоптолем Політа на землю до ніг батька. Кинув списа в Неоптолема Пріам, але він, як слабка тростинка, відскочив від панцира сина Ахілла. Схопив у гніві Неоптолем Пріама за сиве волосся і встромив йому в груди свій гострий меч. Загинув Пріам у тому палаці, де жив стільки років, правлячи великою Троєю. Не врятувався ніхто з синів Пріама. Навіть онук його, син Ректора — Астіанакс, був убитий: його скинули з високих мурів Трої, вирвавши з рук нещасної Андромахи. Убив Мене-лай у палаці сплячого Деїфоба, дружиною якого після смерті Паріса стала Єлена. В гніві убив би і прекрасну Єлену Менелай, але стримав його Агамемнон. А богиня Афродіта знов пробудила в грудях Менелая любов до Єлени. З тріумфом повів він її до свого корабля.

Дочка Пріама, віща Кассандра, шукала порятунку в святилищі Афін Паллади. Там знайшов її син Оїлея, Аякс. Припала Кассандра до статуї Афін, обнявши руками зображення богині. Грубо схопив її Аякс і з такою силою рвонув від статуї, що впала священна статуя на підлогу храму й розбилась. Розгнівались на Аякса греки, розгнівалась і велика богиня. Згодом жорстоко помстилась вона за це на Аяксові.

З усіх героїв Трої врятувався тільки Еней, який виніс на руках з Трої свого старого батька Анхіза і маленького сина Асканія. Пощадили греки і троянського героя Антенора. Його пощадили греки за те, що він завжди радив троянцям віддати грекам пишнокудру Єлену і викрадені Парісом скарби Менелая.

Довго палала ще Троя. Клуби диму здіймалися високо до неба. Оплакували боги загибель великого міста. Далеко видно було пожежу Трої. По стовпах диму і величезній заграві вночі дізнались навколишні народи, що впала Троя, яка довго була наймогутнішим містом в Азії.